

8. Sydor A.R. Lixical features of information technology field in contemporary English / A.R. Sydor // Philology science. – 2016. – №1 – С. 232–236.

УДК 81'25+ 811.111

**Особливості англо-українського перекладу комп'ютерних термінів
(на матеріалі монографій)**

Моргун Аліна Миколаївна,
студентка групи 401-ГФ,

Полтавський національний технічний
університет імені Юрія Кондратюка

email: adelina.pm1504@gmail.com

Науковий керівник: Балацька Олена Леонідівна,
к. філол. наук, доцент, доцент кафедри
іноземної філології та перекладу

Сьогодні, на початку нового тисячоліття, розвиток технологій набув нових обертів. У результаті чого сучасне життя людини не можна уявити без різних пристроїв, які полегшують їй спілкування, виконання певної роботи або використовуються для задоволення власних потреб. Швидкий технологічний прогрес був причиною появи багатьох термінів, зокрема англійських, які поширились та закріпились у мовах різних країн. Тому не викликає

здивувань той факт, що до проблем англійської термінології інтерес лінгвістів [1; 4; 6; 8], а також спеціалістів з різних галузей науки та техніки увесь час зростає. Цю тенденцію можна пояснити постійно зростаючим потоком англомовної інформації з різноманітних галузей знань, а також процесами міжнародної інтеграції та глобалізації. Але в той же час, незважаючи на велику кількість праць, присвячених розгляду тих чи інших аспектів терміносистеми комп'ютерної галузі [2; 3; 5; 7], багато питань лишаються невіршеними, зокрема надзвичайно **актуальним** вважається дослідження проблем перекладу англійських комп'ютерних термінів на українську мову.

Актуальність даного дослідження зумовила його **мету**, яка полягає у дослідженні особливостей англо-українського перекладу комп'ютерних термінів з монографій, присвячених розгляду питань інформаційних технологій.

Матеріалом дослідження постав фрагмент з англомовної монографії з інформаційних технологій, обсягом 20 тис. друкованих знаків, та його авторський переклад на українську мову.

Аналіз фактичного матеріалу дав змогу прийти до висновку про те, що англійські комп'ютерні терміни з англомовних монографій, присвячених розгляду питань інформаційних технологій, зазвичай перекладаються на українську мову за допомогою використання таких способів перекладу:

- 1) еквівалентний переклад; 2) калькування; 3) транскодування;
- 4) описовий переклад.

Ураховуючи той факт, що комп'ютерні технології стали частиною нашого повсякденного життя і вагому частину англійських комп'ютерних термінів можна знайти у відповідних лексикографічних джерелах (утім, необхідно відмітити що кількість англо-українських комп'ютерних словників недостатня), при перекладі англомовних монографій з інформаційних технологій доводиться досить часто вдаватися до **еквівалентного перекладу** (46 % від усіх використаних способів перекладу термінів), при якому через багатозначність частини англійської комп'ютерної термінології часто виникає необхідність у виборі адекватного словникового відповідника. Щоб належним чином зробити останнє, необхідно не лише добре знати мову оригіналу та мову перекладу, а й необхідно мати ґрунтовні фонові знання з відповідної галузі, зокрема з інформаційних технологій.

Приміром, проблема вибору словникового відповідника постала при перекладі терміну *chip*, при відтворенні якого доводилося обирати між такими його словниковими відповідниками як «мікросхема», «кристал», «чіп» тощо, ураховуючи контекст у якому вжитий термін.

(1) *It worked with others for additional **chips** (e.g., UK's Wolfson Microelectronics for the digital-to-analog sound **chip**; New York-based Linear Technology for power management chips;*

California-based Broadcom for a video decoder chip) <...>. – Компанія співпрацювала з іншими для створення додаткових **інтегральних схем** (наприклад, з компанією Wolfson Microelectronics у Великобританії для розробки аналого-цифрової звукової **інтегральної схеми**, з компанією New York-based Linear Technology для удосконалення керування живленням, з компанією California-based Broadcom для роботи над відеодекодерами) <...>.

Крім вибору адекватного словникового відповідника при перекладі комп'ютерних термінів з англomовних монографій значну питому вагу мало використання такого способу перекладу термінів, як **калькування**, тобто дослівного перекладу (21 % від усіх використаних способів перекладу термінів), наприклад:

(2) *There are several major suppliers of most key components, e.g. **motherboards**, hard drives, displays, optical drives, memory, batteries.* – Існує кілька головних постачальників більшості компонентів, наприклад **материнських плат**, жорстких дисків, дисплеїв, оптичних приводів, накопичувачів, акумуляторів.

У прикладі (2) український відповідник англійського терміна *motherboard* утворений шляхом вибору першого словникового відповідника їхніх відповідних компонентів (*motherboard* – **материнська плата**). Варто зауважити, що при перекладі текстів з інформаційних технологій калькування застосовується головним чином для складних термінів утворених з загальноживаних слів, приміром *flat panel* – **плоска панель**, у той

же час приклад (2) ілюструє той випадок, коли калькування використовується стосовно лише одного з компонентів складного терміна: **motherboard** – *материнська плата*.

При перекладі англійських комп'ютерних термінів досить часто (18 % від усіх використаних способів перекладу термінів) слід вдаватися до **транскодування**, зокрема, при перекладі зазначеного виду текстів мали місце такі види транскодування, як:

- **Транскрибування**, наприклад:

(3) *For wireless **notebooks**, PC vendors had to decide which networking standard(s) to incorporate as well as find components with low power consumption, longer battery life, and light weight.* – Для бездротових **ноутбуків**, виробникам ПК довелося вирішити, які мережеві стандарти використовувати, а також знайти деталі з низьким енергоспоживанням, тривалим терміном служби акумулятора та легкою вагою.

При перекладі фрагмента (3) за допомогою використання літер української мови було відтворено звукову форму англійського терміна *notebook* – *ноутбук*.

- **Транслітерування**, приміром:

(4) *Design of such a small **form factor** presents special challenges with heat dissipation, electromagnetic interference and power consumption, while the need for portability requires greater ruggedness.* – Дизайн такого маленького **форм-фактора** створює особливі проблеми з розсіюванням тепла, електромагнітними

перешкодами та енергоспоживанням, тоді як потреба в портативності вимагає більшої надійності.

Наведений приклад ілюструє застосування при перекладі транслітерування, тобто передачу по літерах англійського комп'ютерного терміна *form factor* – *форм-фактор*.

- **Змішане транскодування, приміром:**

(5) Outsourcing of physical development has occurred in a series of steps since the mid-1990s – first motherboard design, then mechanical design, system test, and finally software build and validation. – Аутсорсинг в ІТ-галузі відбувався в декілька етапів з середини 90-х ХХ ст.: спочатку сфокусувалися на розробці материнської плати, потім на проектуванні власне виробів, тестуванні системи, і, нарешті, на створенні та перевірці програмного забезпечення.

Переклад прикладу (5) демонструє використання змішаного транскодування, а саме використання при відтворенні терміна *outsourcing* як елементів транскрибування, так і елементів транслітерування (*outsourcing* – *аутсорсинг*).

- **Адаптивне транскодування, наприклад:**

(6) Most R&D is done upstream in the industry by the suppliers of microprocessors, software, peripherals and components. – Більшість індустріальних досліджень та розробок здійснюється постачальниками мікропроцесорів, програмного забезпечення, периферійного обладнання та комплектуючих.

При перекладі прикладу (6), з метою відтворення українською мовою терміну *microprocessor*, форму слова в англійській мові було дещо адаптовано до фонетичної структури української мови: *microprocessor* – *мікропроцесор*.

Перевагою транскодування у якості способу перекладу вважають його надійність, оскільки при його застосуванні перекладач відтворює лише звукову оболонку певного поняття, у той час коли його змістовна сторона стає зрозумілою через контекст, що дає змогу уникнути інтерпретації його особливих характеристик на мові перекладу. У разі використання цього способу перекладу англійський термін здобуває українську морфологію, парадигму відмінювань і дієвідмін, зберігаючи при цьому вихідний корінь у написанні кирилицею.

Фахівці вважають цей спосіб найпоширенішим при перекладі англійських комп'ютерних термінів, через його здатність бути надзвичайно продуктивним засобом перекладу і збагачувати не тільки стандартну лексику, а й жаргонну, наприклад: *user* – *юзер*.

Втім, при перекладі обраного фрагмента англomовної монографії, що послужила матеріалом нашого дослідження, транскодування використовувалось не так часто, що можемо пояснити термінологічними особливостями конкретного тексту та наявністю частини комп'ютерних термінів, використаних в тексті, в сучасних лексикографічних джерелах та тим фактом, що

транскодування застосовується для відтворення окремих слів – термінів, яких в тексті аналізу виявилось не так багато.

Одночасно хочемо звернути увагу на той факт, що транслітерування та транскрибування при перекладі англійських комп'ютерних термінів українською мовою у чистому вигляді застосовуються рідко, зазвичай застосовується змішане транскодування або адаптивне.

Незважаючи на переваги транскодування та калькування при перекладі тексту ми намагалися уникати їх і надавали перевагу українським еквівалентам, зберігаючи чистоту української мови, адже нагромадження комп'ютерних термінів, особливо перекладених способом транскодування, обтяжує розуміння змісту.

Окрім перерахованих способів перекладу англійських термінів при перекладі фрагмента тексту з англomовної монографії з інформаційних технологій доводилось часто застосовувати **описовий переклад** (15 % від усіх використаних способів перекладу комп'ютерних термінів):

(7) *There are about a dozen globally competitive PC makers and many small local **assemblers**, supported by another dozen major CMs and ODMs.* – На світовому ринку існує близько десятка конкурентоспроможних виробників ПК та безліч невеликих місцевих **спеціалістів зі збірки ПК**, підтримуваних ще десятком основних KB і BOB.

Фрагмент (7) демонструє використання описового перекладу (*assembler – спеціаліст зі збірки персональних комп'ютерів*), що допомагає досягти більшої зрозумілості змісту поняття, ніж транскодування, втім не дає дотриматись такої вимоги до термінів, як стислість [4, с.298].

Крім того, при застосуванні описового перекладу важливо переконатися, що в мові перекладу відсутній перекладний відповідник, щоб не створювати термінологічні дублети в мові перекладу.

Таким чином, до основних способів перекладу комп'ютерних термінів, що використовуються в англomовних монографіях з інформаційних технологій належать еквівалентний переклад, калькування, транскодування та описовий переклад. Причому, еквівалентний переклад виявився найбільш поширеним способом англо-українського перекладу термінів, у той час як транскодування, калькування та описовий переклад застосовуються на практиці помітно менше.

Слід зауважити, що у плані кореляцій структури англійських комп'ютерних термінів / способів їх перекладу на українську мову, виокремлені типи комп'ютерних термінів співвіднесені нелінійно. Прості та похідні терміни можуть відтворюватися за допомогою транскодування, еквівалентного та описового перекладу, натомість складні терміни та терміні-словосполучення – за допомогою всіх описаних способів

перекладу термінів: еквівалентного перекладу, описового перекладу, транскодування та калькування.

Бібліографія:

1. Головин Б. Н. Термин и слово / Б. Н. Головин. – Горький : Изд-во Горьковского ун-та, 1982. – 132 с.
2. Єлісеєва С.В. Переклад і локалізація у сфері інформаційних технологій / С.В. Єлісеєва // Наукові праці. Філологія. Мовознавство. – 2015. – вип. 243 – С. 32-36.
3. Єнікєєва С. М. Особливості перекладу комп'ютерних термінів на українську мову / С. М. Єнікєєва // Вісник СумДУ. – 2001. – №5 (26). – С. 54–59.
4. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури: Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми / В'ячеслав Іванович Карабан. – Вінниця : Нова книга, 2004. – 576 с.
5. Кириченко О. А. Новації у мові комп'ютерних користувачів / Кириченко О. А. // Філологічні трактати. – 2010. – Т.2. – № 3. – С. 51–55.
6. Коваленко А. Я. Загальний курс науково-технічного перекладу : навчальний посібник / А. Я. Коваленко. – К.: ІНКООС, 2001. – 290 с.

7. Левітін Т.Л. Особливості відтворення українською мовою запозичених з англійської мови комп'ютерних термінів / Т.Л. Левітін // Гуманітарні науки. – 2007. – № 5. – С. 20–24.

8. Лотте Д.С. Образование системы научно-технических терминов / Д.С.Лотте. – Основы построения научно-технической терминологии. – М., 1961. – 200 с.

УДК 81'25+ 811.111

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛІЙСЬКИХ ТЕРМІНІВ-СЛОВОСПОЛУЧЕНЬ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ

Куц Олена Вячеславівна,
студентка групи 401-ГФ,

Полтавський національний технічний
університет імені Юрія Кондратюка

email: 27alyonakuts@gmail.com

Науковий керівник: Балацька Олена Леонідівна,
к. філол. наук, доцент, доцент кафедри
іноземної філології та перекладу

Серед найбільш актуальних проблем сучасного перекладознавства чільне місце посідає вивчення особливостей англо-українського перекладу науково-технічної літератури [1-3], зокрема проблеми перекладу термінів, оскільки англійські терміни становлять важливу складову частину науково-технічних текстів і